

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 594 sahifa,
5-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bitiruvchi talabalarning qadriyatlar tizimining psixologik xususiyatlari	10
<i>Abdulazizova Muslima, Abdurasulova Sevinch, Ikromova Aziza, Iskanderova Sayyora</i>	
Oila va ta'lim tizimida raqamli xavfsizlik madaniyatini shakllantirish va uning psixologik omillari.....	14
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Yo'lchiyeva Zarinabonu Sanjarali qizi</i>	
Ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni	18
<i>Abdullayeva Arofatxon Abdavaxobovna, Mirzahamdov Shahriyor Botir o'g'li</i>	
O'quvchilarni sport musobaqalariga tayyorlashda jismoniy tarbiya o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasining tarkibiy tuzilmasi va rivojlanish mexanizmlari	22
<i>Abduraximov Ziyodullo Xojiakbar o'g'li, Tuxtapulatov Shahobiddin Nuriddinovich, Nasimov Ulug'bek Orif o'g'li</i>	
Ta'limni raqamli transformatsiyalash sharoitida o'quv jarayonini tashkil etishning integratsion shakllarini qo'llash metodikasi.....	28
<i>Allamova Shoxista Shavkat qizi</i>	
Surxon vohasida sog'liqni saqlash tizimi: muammolar va yechimlar (Sherobod tumani misolida, 1925–1945-yillar).....	33
<i>Allamurotov Asadbek Baxtiyor o'g'li</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kasbga yo'naltirish tizimini takomillashtirish	37
<i>Axmedova Muxabbat Axmedovna</i>	
Ko'p o'zgaruvchili funktsiyaning oraliq qiymatlari haqidagi teoremlar va ularning isbotlari	42
<i>Boqiyev X. X., Muxtorova Sevinch Asad qizi, Yuldoshova E'zoza Ravshan qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarining huquqiy tafakkurini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	46
<i>D. M. Xolnazarova</i>	
Oilaviy tarbiya samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlar: tajriba-sinov natijalari asosida	49
<i>Ibragimova Aziza Toshniyazovna</i>	
Bo'lajak tabiiy fanlar o'qituvchilarining metodik kompetentligini shakllantirishda interaktiv integratsiyaning roli	55
<i>Jo'rayeva Xushro'ya Yaxyoxon qizi</i>	
Corrective Feedback in Foreign Language Learning Acts as a Vital Tool for Improving Accuracy With Research Indicating.....	58
<i>Kamalova Dilnoza Kurbanbayevna</i>	
Doping va halollik masalasi: sportdagi dolzarb muammo.....	64
<i>Kobilov Sobir Donakulovich</i>	
Yunon-rum kurashi bilan shug'ullanuvchi sportchilarning teknik va taktik harakatlarini takomillashtirish usullari.....	69
<i>Muhtorov Abdusattor Abdupatto o'g'li</i>	
3-4 yoshli bolalarda nutqning grammatik tuzilishini shakllantirishning psixolingvistik asoslari	75
<i>Rasulova Xulkaroy Abduhalil qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda gender identifikatsiyasini rivojlantirishda ota-onalar bilan ishlashning mobil ilovaga asoslangan innovatsion modeli	80
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida geografiya fanining zamonaviy metodik yondashuvlari va o'qitishning samaradorligi.....	84
<i>Sunnatillayeva Zarina Sulaymon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning samaradorligini oshirish usullari	88
<i>Usmonov Salohiddin, Jo'rayeva Rayhona</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konfliktologik kompetentligini rivojlantirish konsepsiyasi	94
<i>Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Zaripova Xolida Baxtiyor qizi</i>	
O'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning interfaol metodlari.....	100
<i>Zokirov Mirzaraxim Abdualiyevich</i>	
O'quv jarayonida innovatsion baholash texnologiyalarining ilmiy-pedagogik mazmuni	103
<i>Sobirova Marjona Shavkat qizi</i>	
Taekvondochilarning musobaqa davrida hujumkorlik jihatlarini oshirish	110
<i>Abdufattoyev Abrorjon Abduraxmon o'g'li</i>	

Gender yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari.....	114
<i>Shokirova Hilola Abduraxmon qizi</i>	
Ingliz tilida tinglab tushunish malakasini rivojlantirishda raqamli ta'limning samaradorligi	120
<i>Aytimbetova U. T.</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish ...	124
<i>Axmedova Nazokat Erkinovna</i>	
"Inklyuziv ta'lim. gospital pedagogika" fanida dasturiy-metodik ta'minotning mazmuniy-texnologik va monitoring-dagnostik komponentlari.....	128
<i>Azamxonov Baxodir Sayitkamolxonovich</i>	
Ingliz tilida og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda 5–6-sinf o'quvchilari uchun samarali usullar	132
<i>Rajabova Zarafshon Davronovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy nutq madaniyatini shakllantirishning innovatsion-metodik asoslari	135
<i>Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda sifat so'z turkumini o'rganish mazmuni.....	140
<i>Usmonova Gulnoza Jaloliddin qizi</i>	
Образность современной медицинской терминологии	144
<i>Дулдулова Наргиза Ашимовна, Мирзаахмедова Нигора Ашимовна</i>	
Развитие исследовательской компетентности младших школьников посредством межпредметной проектной деятельности.....	148
<i>Мухтарова Лобар Абдиманнабовна, Нормаматова Розия Уктам кизи</i>	
Психолого-педагогические риски цифровой образовательной среды	153
<i>Рузметова Хилола Абдушариповна, Моминова Мадина Шукурулла кизи</i>	
"TALIA": система контент-генерации на основе ИИ для подготовки учителей	157
<i>Хасанов Зафар Шавкат угли</i>	
Artificial Intelligence in Foreign Language Education: Enhancing Critical Thinking and Academic Communication Skills	164
<i>Allamuratov Gofur Ashurovich</i>	
Talabalarning bolalardagi ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish.....	169
<i>Inomova Mahliyo Yusuf qizi</i>	
Jamoaviy va yakkakurashchi professional sportchilar motivatsiyasining ijtimoiy-psixologik farqlari	172
<i>Qaimova Gulmira Uchqun qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda steam yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari.....	176
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Katta guruh tarbiyalanuvchilarida steam kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik va yoshga oid psixologik xususiyatlari.....	179
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Rakhimova Laylo Hamidjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning axloqiy fazilatlarini shakllantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari.....	183
<i>Yakubova Zilola Zikirovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining divergent fikrlashlarini rivojlantirish	187
<i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Akbarova Sarvinoz Sadriddinovna</i>	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkur fenomenini rivojlantirish.....	191
<i>Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich</i>	
Pedagogical Conditions for Developing Professional Motivation of Economics Students Through Gamification in English Language Classes.....	196
<i>Bobokeldieva Maftuna Abdusamad qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida bilish faoliyatlarini shakllantirish asoslari	203
<i>Urunov Abduxalil Madjidovich</i>	
STEAM yondashuvi vositasida fizika fanida o'quvchilarning maxsus kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	208
<i>Jo'rayev H. O., Avezov I. Yo., Sharipov S. B.</i>	
STEAM ta'limi vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish	214
<i>Cho'ponova Sharifa Bozor qizi, Achilov Obid Muzrobovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konstruksiyalash va modellashtirish kompetensiyalarini rivojlantirish.....	219
<i>Haydarov Mirjalol Shog'dorovich</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	<p>Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy shakllanish individual trayektoriyasini loyihalash metodikasi 222 M. B. Sheraliyeva</p> <p>Raqamli davrda kitobxonlik madaniyati va adabiyotning roli 228 Nabiyeva Sharifa Ismailovna, Ergasheva Mehriyona O'lmas qizi</p> <p>Jismoniy tarbiya ta'limida sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari 231 O'razboeva Adiba Abdug'ani qizi</p> <p>Milliy kashtachilik asosida 5-sinf o'quvchilarining estetik tarbiyasini takomillashtirishning pedagogik imkoniyatlari 236 Olimova Dilnoza Murodullo qizi</p> <p>Aralash ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini 5E modeli vositasida takomillashtirish 240 Rajabova Nodirabegim Komilovna</p> <p>Oliy ta'lim talabalarining jismoniy sifatlarini rivojlantirishning metodik tizimini takomillashtirish 245 Raximov Bobirjon Abdurasulovich</p> <p>Raqamli pedagogikaning zamonaviy ta'lim rivojlanishidagi o'rni 250 Tojiyeva Asila Abdimannon qizi, Pardayeva Ra'no Eshboyevna</p> <p>Ajdodlar siymosini ifodalash vositasida talabalarni milliy iftixor ruhida tarbiyalash jarayoni pedagogik muammo sifatida 255 Xaitov Zufar Asroralievich</p> <p>Готовность к обучению в школе у детей подготовительной группы 260 Шералиев Сарварбек Сохибжон угли</p> <p>Oliy ta'lim muassasasi talabalarining mustaqil ishini tashkil etishga oid nazariy yondashuvlar tahlili 263 Asadova Zarina Axmadovna</p> <p>Grammatik tarjima metodining asosiy tamoyillari va xususiyatlari 272 Erkinova Madina Komil qizi</p> <p>Umumta'lim maktablarini boshqarishda sinf rahbarlari faoliyatining pedagogik mohiyati 275 Komilova Ziroatxon Murodjon qizi</p> <p>Maktabga tayyorlov guruhida bolalarni savodga tayyorlashda rivojlanish markazlarining metodik ta'minotini takomillashtirish texnologiyalari 282 Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Avazova Gulshoda Shodi qizi</p> <p>Turizm sohasi talabalarining ingliz tilidagi kasbiy diskursida uchraydigan kommunikativ to'siqlar va ularni bartaraf etish mexanizmlari 289 Usmonova Zilola Javlon qizi</p> <p>Chet tilini kasbiy fanlar bilan integratsiyalashda cilil modelining pedagogik xususiyatlari 294 Yo'ldoshev Otabek Abdug'aniyevich, Amirkulov Asliddin Shuxratovich</p> <p>Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini integrativ yondashuv asosida kompetensiyalarini rivojlantirish 299 Rajabova Dilfuza Abdumajitovna</p> <p>Социально-психологические особенности проявления тревожности и страха у жертв торговли людьми в подростковом возрасте 303 Махмудова Д. А.</p> <p>Adabiy asarlarda xronotop muammosining badiiy ahamiyati 306 Yaqubjonov Iqboljon Odiljonovich</p> <p>Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual rivojlantirishda sensor integratsiya yondashuvining ahamiyati .. 311 To'rayeva Charosxon Shavkat qizi</p> <p>Boshlang'ich sinf darslarida ekologik tarbiyani shakllantirishning samarali metodlari 316 Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Safarova Rushana Murodullo qizi</p> <p>Badiiy asarlarni o'qitishda empatik yondashuvning metodik imkoniyatlari 320 Shoyimova Shoiri Sanakulovna</p> <p>Bolalar me'yoriy ontogenezida yozuv va grafomotor ko'nikmalarini rivojlanishi 323 Alimova Kamola Xayrulla qizi</p> <p>Yosh voleybolchilarda o'yin qarorini qabul qilish (Decision-making) ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi 328 Azimova Gulnoza Karimjon qizi</p> <p>Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik tayyorgarligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari 333 Muxamadaliyeva Madinabonu Bohodirjon qizi</p>
-------------------------------------	--

Raqamli egizak texnologiyasi asosida bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	336
<i>Sorimsokov Uchqun Soatboy o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga integrativ mashqlar orqali ta'lim berishning ahamiyati.....	340
<i>Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li</i>	
Voleybol sport turini o'rgatish va uning mohiyati	345
<i>Eshbayev Ximmat Ablakul o'g'li</i>	
Qizlarning jamiyatdagi ijtimoiy faolligini oshirishning psixologik mexanizmlari	348
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishi va qadriyatlar integratsiyalashuvining o'ziga xosligi	352
<i>A. Bozorov</i>	
Nutqiy etiket madaniyatning bosh bo'g'ini sifatida	357
<i>Abdurahmonova Kamola Erkin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarida ingliz tilida kasbiy yo'naltirilgan leksik kompetensiyani rivojlantirishga qo'yilgan zamonaviy talablar	362
<i>Axmatqulova Maxfuza Shuhrat qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti bolalarning rivojlanishida muhim omil sifatida	370
<i>M. Xo'jamberdiyeva, Abduvohidova Shaxnoza</i>	
Jismoniy mashqlar orqali stress va emotsional zo'riqishlarni kamaytirish imkoniyatlari.....	373
<i>Baxodirova Gulyora Nuriddin qizi</i>	
Kasbiy ta'limning raqamli transformatsiyasi va o'quvchilarni kasbga yo'naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari	378
<i>Biysenov Temirbek</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida raqamli texnologiyalardan foydalanishning didaktik asoslari	382
<i>Bo'libekova Maftuna Shermuxammadovna</i>	
"Tarbiya" darslarini tashkil etish texnologiyalari	388
<i>Boltayeva Marjona Oybek qizi, Samadova Mahbuba Nutfullo qizi</i>	
Challenges in Translating Behavioral Verbs: A Lexicographic Perspective from English and Uzbek.....	392
<i>Elchayev Zokhidjon Akhmatovich</i>	
Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning istiqbolli yo'nalishlari	396
<i>Ernazarov Zohid Nazarovich</i>	
Tejamkor ta'lim muhitida kaizen texnologiyasi vositasida bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirish.....	400
<i>Eshonkulova Shaxnoza Bayturayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion pedagogik texnologiyalar vositasida tabiiy fanlarga doir bilimlarni shakllantirish	403
<i>Nuriddinova Maysara Ikromovna, Eshonqulova Uralbuvish Fayzullayevna</i>	
Raqamli transformatsiya jarayonida bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik mahoratni rivojlantirish	406
<i>G. X. Narzullayeva, F. M. Miraximova</i>	
Ekologik omillarning yosh sprinterlarning koordinatsion qobiliyatlarini rivojlantirishdagi va musobaqa faoliyatidagi o'rni (Orol bo'yi mintaqasi misolida).....	411
<i>Genjemuratova Guljaxon Berdimbetovna</i>	
Emotsional intellekt konsepsiyasining rivojlanish bosqichlari	416
<i>Giyasova Nozimaxon Qahramon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish	419
<i>Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyachi-pedagoglarni tayyorlashda dual yondashuv	422
<i>Israilova Xusnida Adilovna</i>	
Legaltech va Lawtech: global istiqbollar, muammolar va imkoniyatlar	427
<i>Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Nematov Dilshodbek</i>	
Kasbiy faoliyatda muloqot madaniyati va nutq mahoratini rivojlantirishning metodologik jihatlari.....	432
<i>Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Raxmatullayeva Shaxnoza</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish ko'nikmalarini ingliz tilida shakllantirishda o'qitish metodlarining ahamiyati	435
<i>Kamalova Saida Maxamat Ibraximovna</i>	

Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ yondashuvning pedagogik imkoniyatlari	439
Kambarova Dilfuza Salijanovna	
Maktabdan tashqari ta'lim tizimida o'qituvchilarning motivatsiyasini oshirishda psixologik qo'llab-quvvatlashning o'rni	443
Karimova Nigora	
Bo'lajak pedagoglarning intellektual-artistik mahoratini rivojlantirishda mikromodulli mobil ta'lim (M-Learning) texnologiyasining loyihasi	447
Karriboyeva Lobarxon Fayzulla qizi	
Raqamli ta'lim platformasi yordamida texnologiya darslarida o'quvchilarning kreativligini rivojlantirish.....	452
Raxmatov A'zam Ashur o'g'li, Kenjayeva Marjona Komil qizi	
CEFR standartlari asosida ielts imtihoniga tayyorlash metodikasi	457
Mavlyanova Nilufar Suvankulovna, Ahadova Go'zal Ismatulloevna	
Project-Based Learning in Professional Education	461
Mukhtarova Nozima Kuchkarovna	
Kreativ kompetensiya- zamonaviy o'qituvchi muhim kasbiy sifatining ustuvor omili	464
Nazarova Madinabonu Narzi qizi	
Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi bolalarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda psixologik xizmatning o'rni.....	468
Nosirova Muhabbat Pirmurod qizi, Jabborova Malohat Azimovna	
Yuqori sinf o'quvchilarida o'ziga ishonchni oshirishda psixologik treninglarning ahamiyati.....	472
Nozimboyeva Muqaddas Abdulvohid qizi	
Brayl sistemasidagi boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda interfaol uslublardan foydalanish.....	477
Nuriddinova Maysara Ikramovna, Jo'raqulova Sharofat Baxtiyorovna	
Abdulla avloniy ijodida gender madaniyati va ijtimoiy mas'uliyat g'oyalarning pedagogik tahlili	480
Nurimbetova Shaxnoza Gayrat qizi	
Analitik kimyo fanidan mass-spektrometriya mavzusini muammoli ta'lim metodi asosida o'qitish samaradorligini oshirish.....	485
Nurjanova Fazila Farxadovna, Qo'chqarova Nargiza Otabekovna	
Talabalarda oilaviy budjetni boshqarish kompetensiyalarini rivojlantirishda loyiha ta'limining o'rni.....	489
Nurmatova Maftuna Ilxamovna	
Tyutorlarning innovatsion faoliyatini tashkil etishda sun'iy intellektga asoslangan texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati.....	493
O'rinova Nilufar Muhammadovna, Muxammadjonova Madinabonu Isroiljon qizi	
Ona tili darslarida o'quvchilarda sintaktik tushunchalarni shakllantirish usullari.....	498
O'rozboyeva Dilnoza Alimboy qizi	
Xulq-atvor fe'llarining ma'nosini yoritishda misollarning funksional roli	501
Ochilova Sanobar Narzullayevna	
Pedagogik ta'lim jarayonida umummadaniy kompetentlikning mazmuni va tarkibiy komponentlari	504
Olimova Dilrabo Nurali qizi	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fan orqali ekologik madaniyatni shakllantirishning pedagogik-psixologik bosqichlari.....	508
Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Qutlimuratova Barchinoy Xolmurot qizi, Sirojeva Jasmina Rustamovna	
Pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarni badiiy meros asosida ma'naviy-estetik rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	512
Otaboboyeva Umida Ilxomovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning matematik rivojlanishida mental yondashuv metodikasining ahamiyati	517
Parpiyeva Mohinur Baxtiyor qizi	
Yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalashda madaniy merosning ahamiyati.....	520
Radjapova Zuxra Tirkashevna	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning samarali usullari	523
Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Sanginova Sevinch Bunyod qizi	
Pedagogik sinflarni tashkil etish tamoyillari va asoslari.....	527
Sadulloeva Farog'at Hikmatillo qizi	

Yillik mashg'ulot jarayonida o'rta masofa yuguruvchilarining tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirish metodikasi	530
Saotov Farhod Alisher o'g'li	
Bugungi kunda talabalarni mutaxassis sifatida shakllantirishda maqsadga muvofiqlik, natijadorlik, optimallik va ijodkorlik mezonlari (pedagogika ta'lim yo'nalishi misolida).....	535
Satimboyeva Xurshidaxon Anvarjon qizi	
O'quvchilarning nutq kompetensiyasini rivojlantirish metodlari	539
Sharipova Marjona Rashidovna	
Zamonaviy yoshlar orasida prokrastinatsiya muammosi.....	543
Tillayeva Nodira Iskandar qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning estetik madaniyatini shakllantirish	546
Umarova Gulshod Abduljabbarovna	
Yoshlarning ijtimoiy identifikatsiyasi shakllanishining psixologik omillari	552
Xolmirzayev Zafar Mirzamadinovich	
Karate sport turining madaniyati.....	556
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Isayev Saidasliddinxon Islom o'g'li	
Ko'ngillilik faoliyatining ijtimoiy-pedagogik ahamiyati.....	560
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi	
Talaba-yoshlarni milliy kurash mashg'ulotlariga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	563
Zaynobidinov Dilshodbek Qobilovich	
Raqamli ta'lim muhitida o'smirlarning o'zini anglash jarayoni va uning shaxsiy rivojlanishga ta'siri.....	567
Zufarova Yulduzxon Muxiddin qizi	
Интерпретация биологических терминов на русском языке	570
Абдуллаева Нигора Курбановна	
Жанровые особенности рассказа-антиутопии В. С. Маканина "Однодневная война".....	574
Дмитрий Валерьевич Пупонин	
Мифопоэтика и аксиологические функции архетипа матери-хранительницы в повестях В. Г. Распутина "Последний срок" и "Прощание с матёрой"	578
Коржовова Шахло Одилжоновна	
Методологические аспекты изучения адаптаций Песчанковых (Gerbillidae) к аридным условиям: анализ классических и современных исследований	585
Нурова Хикоят Кенжаевна	
К вопросу о руководстве самостоятельной работой студентов при изучении иностранных языков	590
Рахимова Мухайё Акмаловна	

YOSH VOLEYBOLCHILARDA O'YIN QARORINI QABUL QILISH (DECISION- MAKING) KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

Azimova Gulnoza Karimjon qizi

Namangan davlat universiteti San'at va sport fakulteti
Sport turlari nazaryasi va metodikasi kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada yosh voleybolchilarda o'yin vaziyatlarini tahlil qilish, tezkor va samarali qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik hamda metodik asoslari yoritilgan. Shuningdek, qaror qabul qilish jarayoniga ta'sir etuvchi omillar, mashg'ulotlarda qo'llaniladigan innovatsion usullar hamda ularning sportchilarning texnik-taktik tayyorgarligini takomillashtirishdagi ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: voleybol, yosh voleybolchilar, qaror qabul qilish, decision-making, o'yin faoliyati, taktika, sport tayyorgarligi, innovatsion metodlar, mashg'ulot jarayoni, sport pedagogikasi.

Abstract: This article examines the pedagogical and methodological foundations of developing game situation analysis and decision-making skills among young volleyball players. The study highlights the factors influencing the decision-making process, innovative training methods used in practice, and their role in improving athletes' technical and tactical performance. The importance of decision-making skills in enhancing sports performance is also discussed.

Key words: volleyball, young volleyball players, decision-making, game activity, tactics, sports training, innovative methods, training process, sports pedagogy.

Аннотация: В данной статье рассмотрены педагогические и методические основы формирования навыков анализа игровых ситуаций и принятия быстрых и эффективных решений у юных волейболистов. Освещены факторы, влияющие на процесс принятия решений, современные методы, применяемые в тренировочном процессе, а также их значение в совершенствовании технико-тактической подготовки спортсменов.

Ключевые слова: волейбол, юные волейболисты, принятие решений, игровая деятельность, тактика, спортивная подготовка, инновационные методы, тренировочный процесс, спортивная педагогика.

KIRISH

Bugungi kunda sport o'yinlarida yuqori natijalarga erishish nafaqat sportchilarning jismoniy tayyorgarligiga, balki ularning o'yin davomida tezkor va to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyatiga ham bog'liq. Ayniqsa, voleybol sport turida o'yin vaziyatlari juda tez o'zgarib turadi va har bir sportchi qisqa vaqt ichida vaziyatni baholab, eng maqbul harakat variantini tanlashi talab etiladi.

Yosh voleybolchilarda decision-making ko'nikmalarini shakllantirish sport mahoratini rivojlantirishning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu ko'nikma sportchining texnik, taktik va psixologik tayyorgarligi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'yin samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yosh voleybolchilarda qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish masalasi sport pedagogikasi va sport o'yinlari nazariyasida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

L.R. Ayrapetyans voleybolchilarni tayyorlash jarayonida texnik va taktik harakatlarning samaradorligi sportchilarning o'yin vaziyatlarini tezkor baholashi hamda to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyatiga bog'liqligini ta'kidlaydi [1].

A.A. Po'latov sport o'yinlarini o'qitishda vaziyatli mashqlar va amaliy topshiriqlar sportchilarning o'yin tafakkurini rivojlantirishda muhim vosita ekanligini qayd etadi [2].

F.A. Kerimovning fikricha, sportchining musobaqa faoliyatidagi muvaffaqiyati jismoniy tayyorgarlik bilan bir qatorda psixologik tayyorgarlik va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatiga ham bevosita bog'liqdir [3].

L.P. Matveyev esa sport faoliyatida taktik tafakkur va vaziyatni tahlil qilish ko'nikmalarini sport mahoratining muhim tarkibiy qismi sifatida baholaydi ^[4].

Yu.D. Jeleznyak voleybolchilarda o'yin intellektini shakllantirish uchun o'yin sharoitiga yaqinlashtirilgan mashqlardan foydalanish zarurligini asoslaydi ^[5].

T. Bompa sportchilar tayyorgarligida qaror qabul qilish tezligi va sifati musobaqa natijalariga sezilarli ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi ^[6].

H. Wein esa jamoaviy sport turlarida "o'yin intellekti"ni rivojlantirish orqali sportchilarning vaziyatni anglash, tahlil qilish va samarali qaror qabul qilish imkoniyatlari kengayishini qayd etadi ^[7].

Tahlil qilingan adabiyotlar yosh voleybolchilarda decision-making ko'nikmalarini rivojlantirish o'yin samaradorligini oshirishning muhim omili ekanligini hamda ushbu jarayonda vaziyatli mashqlar, o'yin modellashtirish va refleksiv tahlil metodlaridan foydalanish yuqori natijalar berishini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Sport amaliyotida ko'plab murabbiylar sportchilarning texnik elementlarni yaxshi bajara olsalar ham, murakkab o'yin vaziyatlarida to'g'ri qaror qabul qilishda qiyinchiliklarga duch kelishlarini ta'kidlaydilar. Bu esa yosh voleybolchilarda o'yin tafakkuri, vaziyatni tahlil qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini maqsadli rivojlantirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Yosh voleybolchilarda qaror qabul qilish ko'nikmalarining ahamiyati

Qaror qabul qilish sportchining o'yin davomida mavjud vaziyatni tahlil qilishi, bir nechta variantlarni baholashi va eng samarali harakatni tanlashi jarayonidir. Ushbu ko'nikma quyidagi imkoniyatlarni yaratadi.

Yosh voleybolchilarda o'yin qarorini qabul qilish (decision-making) ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi

- Vaziyatli mashqlarni qo'llash.** Mashg'ulotlarda real o'yin vaziyatlariga yaqinlashtirilgan topshiriqlardan foydalanish sportchilarning analitik fikrlashini rivojlantiradi. Murabbiy turli o'yin holatlarini yaratib, sportchilardan tezkor yechim topishni talab qiladi.
- Kichik guruhlarda o'yin tashkil etish.** 3×3 yoki 4×4 formatdagi o'yinlar sportchilarning qaror qabul qilish chastotasini oshiradi. Bunda har bir ishtirokchi ko'proq o'yin vaziyatlariga duch keladi va mustaqil qaror chiqarishga majbur bo'ladi. Mashg'ulot va musobaqa jarayonlarini videoga yozib olish hamda tahlil qilish sportchilarning xatolarini aniqlashga yordam beradi. Ular o'z qarorlarining samaradorligini baholab, kelgusida yanada to'g'ri harakat qilishni o'rganadilar.
- Video tahlil metodidan foydalanish.** Mashg'ulot va musobaqa jarayonlarini videoga yozib olish hamda tahlil qilish sportchilarning xatolarini aniqlashga yordam beradi. Ular o'z qarorlarining samaradorligini baholab, kelgusida yanada to'g'ri harakat qilishni o'rganadilar.
- Muammoli vaziyatlar yaratish.** Murabbiy mashg'ulot davomida kutilmagan vazifalar va cheklovlar qo'yadi. Masalan, hujumni faqat ma'lum zonadan amalga oshirish yoki qisqa vaqt ichida qaror qabul qilish talab etiladi. Bu usul sportchilarning moslashuvchan fikrlashini rivojlantiradi.
- Refleksiya va tahlil.** Har bir mashg'ulotdan so'ng sportchilar bilan muhokama o'tkazish muhimdir. Ular qaysi qarorni nima sababdan tanlaganliklarini izohlashlari orqali o'z fikrlash jarayonlarini anglay boshlaydilar.

Tadqiqotning yangiligi shundaki, yosh voleybolchilarda qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda texnik-taktik mashqlar bilan bir qatorda videoanaliz, reflektiv tahlil va muammoli o'qitish metodlarini kompleks qo'llash taklif etildi. Ushbu yondashuv sportchilarning o'yin tafakkurini rivojlantirish va musobaqa faoliyatida samarali qarorlar qabul qilish darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi yosh voleybolchilarda o'yin qarorini qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish jarayoniga zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish bilan izohlanadi. An'anaviy texnik-taktik tayyorgarlik mashqlari bilan bir qatorda sportchilarning o'yin tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan maxsus vaziyatli topshiriqlar tizimi ishlab chiqildi.

Tadqiqot davomida yosh voleybolchilarning qaror qabul qilish tezligi va aniqligini oshirish maqsadida videoanaliz, reflektiv tahlil hamda kichik guruhlarda o'yin modellashtirish usullaridan kompleks foydalanish taklif etildi. Ushbu yondashuv sportchilarning o'yin vaziyatlarini oldindan prognoz qilish, raqib harakatlarini tahlil qilish va eng maqbul taktik yechimni tanlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning yana bir yangiligi sifatida qaror qabul qilish ko'nikmalarini baholashning mezonli tizimi ishlab chiqildi. Mazkur tizim sportchilarning vaziyatni idrok etish tezligi, taktik fikrlashi, to'g'ri qarorlar qabul qilish darajasi va o'yin samaradorligini kompleks baholash imkonini beradi.

Shuningdek, mashg'ulot jarayonida sun'iy intellekt elementlari asosida ishlovchi video kuzatuv va statistik tahlil vositalaridan foydalanish orqali sportchilarning individual xususiyatlarini aniqlash hamda ularga mos mashg'ulot dasturlarini ishlab chiqish taklif etildi. Bu esa yosh voleybolchilarning o'yin tafakkuri va qaror qabul qilish kompetensiyasini rivojlantirishning yangi metodik modelini yaratishga imkon beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Natijada yosh voleybolchilarda qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishning innovatsion metodikasi ishlab chiqilib, uning sportchilarning texnik-taktik tayyorgarligi hamda musobaqa faoliyati samaradorligiga ijobiy ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berildi.

Yosh voleybolchilarda qaror qabul qilish ko'nikmalarining psixologik-pedagogik asoslari

Qaror qabul qilish sportchining o'yin jarayonida yuzaga kelgan vaziyatni tezkor idrok etishi, mavjud ma'lumotlarni tahlil qilishi va eng samarali harakat usulini tanlash jarayonidir. Voleybol sport turida o'yin sur'atining yuqoriligi sababli sportchi ko'pincha soniyaning bir qismida qaror qabul qilishga majbur bo'ladi. Shu bois yosh voleybolchilarda ushbu ko'nikmani rivojlantirish texnik va jismoniy tayyorgarlik bilan bir qatorda olib borilishi lozim.

Qaror qabul qilishning samaradorligi sportchining diqqat, xotira, tafakkur, kuzatuvchanlik va emotsional barqarorlik darajasiga bog'liq. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'yin tafakkuri yaxshi rivojlangan sportchilar raqib harakatlarini oldindan sezish va vaziyatga mos ravishda tezkor yechim topishda ustunlikka ega bo'ladilar.

Yosh voleybolchilarda qaror qabul qilish quyidagi bosqichlar asosida shakllanadi:

1. Vaziyatni idrok etish - sportchi maydondagi holatni kuzatadi va muhim ma'lumotlarni qabul qiladi.
2. Vaziyatni tahlil qilish - olingan ma'lumotlar asosida o'yin holati baholanadi.
3. Harakat variantlarini tanlash - bir nechta imkoniyatlar orasidan eng maqbul usul aniqlanadi.
4. Qarorni amalga oshirish - tanlangan texnik yoki taktik harakat bajariladi.
5. Natijani baholash - bajarilgan harakatning samaradorligi tahlil qilinadi.

Mazkur bosqichlarning muntazam takrorlanishi sportchilarda tezkor fikrlash va samarali qaror qabul qilish malakasini rivojlantiradi.

Qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiruvchi mashg'ulot vositalari

Murabbiylar mashg'ulot jarayonida quyidagi vositalardan foydalanishlari mumkin:

- turli murakkablikdagi o'yin vaziyatlarini modellashtirish;
- cheklangan vaqt sharoitida topshiriqlar bajarish;
- taktik kombinatsiyalarni o'rgatish;
- videoanaliz va videomuhokamalar;
- intellektual o'yin elementlarini qo'llash;
- musobaqa sharoitiga yaqinlashtirilgan mashg'ulotlar tashkil etish.

Bunday mashqlar sportchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirib, o'yin davomida yuzaga keladigan kutilmagan holatlarga moslashish imkonini beradi.

Qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar

Zamonaviy sport pedagogikasida interaktiv va innovatsion texnologiyalardan foydalanish alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Jumladan:

- raqamli video tahlil dasturlari;
- virtual o'yin modellashtirish usullari;
- sun'iy intellekt asosidagi statistik tahlillar;
- mobil ilovalar orqali taktik vaziyatlarni o'rganish;
- reflektiv suhbat va o'z-o'zini baholash metodlari.

Mazkur texnologiyalar yosh sportchilarning o'yin tafakkurini rivojlantirishga, vaziyatlarni chuqurroq tahlil qilishga va kelajakdagi o'yin faoliyatini rejalashtirishga yordam beradi.

Qaror qabul qilish ko'nikmalarini baholash mezonlari

Yosh voleybolchilarda qaror qabul qilish darajasini aniqlash uchun quyidagi mezonlardan foydalanish mumkin:

- vaziyatni anglash tezligi;
- to'g'ri qarorlar qabul qilish foizi;
- taktik harakatlarning samaradorligi;
- murakkab vaziyatlarda moslashuvchanlik;
- jamoa bilan hamkorlik qilish darajasi;
- o'yin davomida xatolar sonining kamayishi.

Ushbu mezonlar sportchilarning individual rivojlanish dinamikasini kuzatish hamda mashg'ulot dasturlarini takomillashtirish imkonini beradi.

Tadqiqot natijalari va muhokama

Mashg'ulotlarda vaziyatli topshiriqlar, videoanaliz va kichik guruhli o'yinlardan muntazam foydalanish yosh voleybolchilarning o'yin tafakkuri va qaror qabul qilish tezligini sezilarli darajada oshiradi. Sportchilar o'yin davomida raqib harakatlarini oldindan baholash, sheriklari bilan samarali hamkorlik qilish va murakkab vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Natijada sportchilarning texnik-taktik tayyorgarligi yaxshilanadi, musobaqalardagi natijalari barqarorlashadi hamda jamoaning umumiy o'yin samaradorligi ortadi.

Shu sababli yosh voleybolchilarni tayyorlash tizimida qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik yondashuvlarni keng qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Yosh voleybolchilarda o'yin qarorini qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish jarayonida bir qator pedagogik, psixologik va tashkiliy muammolar uchrab turadi.

1. O'yin tajribasining yetarli emasligi.

Yosh sportchilarda musobaqa va amaliy o'yin tajribasining kamligi sababli ular murakkab o'yin vaziyatlarini tez baholashda qiynaladilar. Bu esa noto'g'ri qarorlar qabul qilinishiga olib keladi.

2. Mashg'ulotlarda taktik topshiriqlarning kamligi.

Ko'pgina mashg'ulotlarda texnik tayyorgarlikka ko'proq e'tibor qaratilib, o'yin tafakkuri va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiruvchi vaziyatli mashqlarga yetarli vaqt ajratilmaydi.

3. Psixologik bosim ta'siri.

Musobaqa jarayonida hayajon, qo'rquv yoki stress holati yosh voleybolchilarning vaziyatni to'g'ri baholashiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Natijada ular oddiy vaziyatlarda ham xatolarga yo'l qo'yishlari mumkin.

4. Individual yondashuvning yetishmasligi.

Har bir sportchining fikrlash tezligi, idrok qilish qobiliyati va taktik tayyorgarlik darajasi turlicha bo'lishiga qaramay, mashg'ulotlarda individual xususiyatlar har doim ham hisobga olinmaydi.

5. Raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasining pastligi.

Ko'plab sport maktablarida videoanaliz, statistik monitoring va raqamli kuzatuv vositalari yetarli darajada qo'llanilmaydi. Bu esa sportchilarning o'z xatolarini chuqur tahlil qilish imkoniyatlarini cheklaydi.

6. Tezkor fikrlash ko'nikmalarining sust rivojlanganligi.

Ba'zi yosh voleybolchilar o'yin vaziyatini tushunsalar ham, qisqa vaqt ichida eng maqbul qarorni tanlashda qiyinchilikka duch keladilar. Bu muammo ayniqsa yuqori sur'atdagi o'yinlarda yaqqol namoyon bo'ladi.

7. Murabbiylarning zamonaviy metodikalardan foydalanishidagi kamchiliklar.

Qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan innovatsion metod va texnologiyalar barcha murabbiylar tomonidan bir xil darajada qo'llanilmaydi. Natijada mashg'ulotlarning samaradorligi pasayishi mumkin.

8. Jamoaviy kommunikatsiyaning yetarli shakllanmaganligi.

Voleybolda qaror qabul qilish ko'pincha jamoaviy hamkorlikka bog'liq. O'yinchilar o'rtasidagi muloqot va o'zaro tushunish darajasining pastligi noto'g'ri taktik qarorlarning qabul qilinishiga sabab bo'ladi.

9. Qaror qabul qilish ko'nikmalarini baholash mezonlarining cheklanganligi.

Amaliyotda yosh voleybolchilarning o'yin tafakkuri va qaror qabul qilish qobiliyatini aniq baholash uchun yagona metodik mezonlar tizimi yetarli darajada ishlab chiqilmagan.

10. Mashg'ulot va musobaqa sharoitlari o'rtasidagi tafovut.**XULOSA VA TAKLIFLAR**

Mashg'ulotlarda yaratilgan vaziyatlar har doim ham haqiqiy musobaqa sharoitlarini to'liq aks ettirmaydi. Shu sababli sportchilar musobaqa vaqtida kutilmagan vaziyatlarga duch kelganda to'g'ri qaror qabul qilishda qiynalishlari mumkin

1. Voleybol mashg'ulotlarida vaziyatli topshiriqlar ulushini oshirish.
2. Har haftada kamida bir marta videoanaliz mashg'ulotlarini tashkil etish.
3. Yosh sportchilarning mustaqil fikrlashini rag'batlantiruvchi metodlardan foydalanish.
4. Qaror qabul qilish ko'nikmalarini baholash mezonlarini ishlab chiqish.
5. Murabbiylarning sport psixologiyasi bo'yicha malakasini oshirish.

Yosh voleybolchilarda o'yin qarorini qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish zamonaviy sport tayyorgarligining muhim yo'nalishlaridan biridir. Qaror qabul qilish qobiliyatining rivojlanishi sportchilarning texnik va taktik mahoratini oshiradi, musobaqa jarayonida samarali harakat qilishga yordam beradi hamda sport natijalarining yaxshilanishiga xizmat qiladi. Shu sababli mashg'ulot jarayonida mazkur ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlardan keng foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Айрапетянц Л. Р. Волейбол: теория и методика / Л. Р. Айрапетянц. - Ташкент : Ўқитувчи, 2021.
2. Пулатов А. А. Методика обучения спортивным играм / А. А. Пулатов. - Ташкент, 2020.
3. Керимов Ф. А. Спортивная педагогика / Ф. А. Керимов. - Ташкент : Фан, 2019.
4. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры / Л. П. Матвеев. - Москва, 2018.
5. Железняк Ю. Д. Волейбол. Теория и методика обучения / Ю. Д. Железняк. - Москва : Академия, 2020.
6. Bompa T. Theory and Methodology of Training / T. Bompa. - Champaign, IL : Human Kinetics, 2019.
7. Wein H. Developing Game Intelligence in Team Sports / H. Wein. - London, 2018.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.